

2022

Årsrapport Falstadsenteret



falstad

museum, minnested og senter
for menneskerettigheter

1

Innledning

2022 har vært et år med høy aktivitet og meget godt besøk ved Falstadsenteret. Gjenåpning etter pandemien har gitt økt tilstrømming av gjester fra både inn- og utland, og senteret har opplevd stor pågang og interesse fra skoler, politikere, myndigheter, og fra enkeltpersoner og institusjoner som ønsker å inngå samarbeid om forsknings- og utviklingsprosjekter. Krigen i Ukraina og den sosiale og økonomiske uroen i Europa har gitt Falstadsenterets mandat og arbeid en forsterket aktualitet.

Vi vil spesielt fremheve følgende punkter fra 2022:

- Rekordhøye besøkstall, med 20 % økning i forhold til 2021.
- 8757 elever og lærere besøkte Falstadsenteret fysisk i løpet av året. Dette er 9 % økning i forhold til rekordåret 2019. De aller fleste kommuner i Trøndelag fylke sender sine skoleelever til Ekne gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS).
- Nærmere 2000 elever fra andre deler av landet har besøkt Falstadsenteret over flere dager gjennom organiserte klasseturer.
- I løpet av året har Falstadsenterets pedagoger utviklet et nytt tilbud for ungdomsskolene og utvidet læringsarealene i hovedbygget. Undervisningsteamet er også styrket gjennom nyansettelser, for at senteret skal kunne ta imot flere skoleklasser daglig gjennom hele året.
- Det har vært stor aktivitet og mange prosjektsamlinger i de internasjonale samarbeidsprosjektene som Falstadsenteret er med i: til sammen seks partnerskap i Polen og Tsjekkia, finansiert av EØS-midlene, samt prosjektene Houses of Darkness (Kreativt Europa) og Democratic Heritage (Erasmus+) som Falstadsenteret leder.
- Det er lagt vekt på å styrke og utvide relasjoner med andre institusjoner og fagmiljø internasjonalt, blant annet gjennom deltakelse i COST-nettverket Slow Memory og the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), og gjennom tett kontakt med Trøndelags Europakontor i Brussel.
- Falstadsenteret har også hatt et tett og godt samarbeid med de andre freds- og menneskerettighetssentrene, både på direktørnivå og mellom sentrenes fagansatte. Alle sentrene gikk dette året sammen om et fellesprogram i eget telt på Arendalsuka.



- På forskningssiden har året vært preget av oppstart i flere prosjekter: NFR-prosjektene Making Memories (UiA) og Words and Violence (Nord), forprosjektet Predicting the Buried Past i samarbeid med teknologibedriften Biodrone (Steinkjer), samt bidrag til arbeid med en langsiktig forskningsstrategi mot nasjonaljubileet 2030 i samarbeid med Nord universitet, NTNU og Stiklestad nasjonale kultursenter.
- Det er lagt vekt på å styrke samarbeidsrelasjoner med UH-sektoren også på undervisningssiden. Nytt av året er samarbeid med Nord universitet om praksis for lærerstudenter. I januar–februar var seks lærerstudenter i praksis over fire uker ved Falstadsenteret som ledd i sin lærerutdanning.
- I oktober markerte Falstadsenteret at det var åtti år siden unntakstilstanden i 1942, med en verdig minnemarkering i Falstadskogen 7. oktober og åpen dag med kunnskapsdeling 8. oktober. Falstadsenterets ansatte deltok også ved markering i Grane og på Trøndelag teaters Gleditsch-konferanse.
- Det har vært relativt store endringer i staben dette året, med direktørskifte i oktober, opprettelse av ny stilling som administrativ leder ved årsslutt, samt åtte øvrige nyansettelser i løpet av 2022.
- Årsregnskapet gjøres opp med et overskudd på 183 267 kr.

2

Formål

I Proposisjon til Stortinget fra Kunnskapsdepartementet (Prop. 1 S, 2022–23) var oppdraget formulert slik: «Freds- og menneskerettssentera skal arbeide med dokumentasjon av, forskning på og formidling av demokrati, fred og menneskerettar, fangehistorie og folkemord».

Falstadsenteret ligger på Ekne i Levanger kommune. Formålet er beskrevet i Stiftelsen Falstadsenterets vedtekter: «Falstadsenteret som nasjonalt opplærings- og dokumentasjonssenter skal utvikle og formidle kunnskap om krigens fangehistorie og menneskerettighetene gjennom dokumentasjon, forskning og pedagogisk virksomhet.»

Dokumentasjon, forskning og formidling knyttet til fangeleirer i Norge under andre verdenskrig og til fangenes historier og skjebner er en sentral del av virksomheten. Falstadsenteret skal drive utvikling av minnestspeagogikk der undervisning i fangehistorie og menneskerettighetene står sentralt.

Stiftelsens formål er av alminnelig, ideell karakter. Stiftelsen skal ikke drive økonomisk næringsvirksomhet med sikte på overskudd, men gjennom sin drift sørge for grunnkapitalens vedlikehold, formidle kunnskap om krigens fangehistorie og menneskerettighetene gjennom dokumentasjon, forskning og pedagogisk virksomhet.



3

Styret

Styret er stiftelsens øverste organ.

- Øystein Djupedal, styreleder (gjenvolgt 2022 for 2 år)
- Torunn Klemp, nestleder (gjenvolgt 2021 for 2 år)
- Ingvild H. Kjørholt, styremedlem (gjenvolgt 2021 for 2 år)
- Gerd Janne Kristoffersen, styremedlem (gjenvolgt 2022 for 2 år)
- Claudia Lenz, styremedlem (valgt 2021 for 2 år)
- Lars Kirkhusmo Pharo, styremedlem (valgt 2021 for 2 år)
- Stig Tore Laugen, styremedlem (gjenvolgt 2022 for 2 år)

Styret hadde i 2022 fem ordinære møter, samt et ekstraordinært oktobermøte i forbindelse med tilsetting av ny direktør. Totalt ble det behandlet 35 saker. De viktigste sakene var knyttet til utviklingsprosjektene Falstad minnelandskap og direktørskifte. I mars var et samlet styre på studietur til Polen.

4

Rådet

Rådet består av representanter for stifterne og senere gavegivere.

Rådsmøtet ble arrangert på Falstadsenteret 20. mai 2022. Rådsmøtet ble gjennomført som hybrid-møte med til sammen 32 deltakere. I tillegg til sakslisten inneholdt møtet en presentasjon ved direktør og faglig leder om Falstadsenterets nasjonale og internasjonale arbeid. Søren Hjorth, Nidaros bispedømme, er leder for rådet i perioden 2021–2024, mens Anita Ravlo Sand, ordfører i Levanger kommune, er nestleder.

5

Ansatte og arbeidsmiljø

Falstadsenteret hadde i 2022 26 årsverk fordelt på 34 personer, hvorav 22 i faste stillinger, én doktorgradsstipendiat i midlertidig stilling og 11 i bistillinger som professor II, prosjektarbeidere og ekstrahjelp.

Totalt sykefravær ved senteret var 6,9%.

Kjønnsbalansen ved Falstadsenteret er relativt god, med en overvekt av kvinner (65%).

I løpet av året har tre av de fast ansatte sagt opp sine stillinger. Direktør Christian Wee avsluttet sitt arbeidsforhold ved senteret med virkning fra 17. oktober. Styret tilsatte Ingeborg Hjorth som konstituert direktør i interimperioden, og besluttet i desember å tilsette Øyvind Skogvold som ny direktør med virkning fra 1. februar 2023. Det ble samtidig utlyst ny stilling som administrativ leder. Odd Ivar Berg ble tilsatt i denne med virkning fra 1. februar 2023.

Falstadsenteret har tilsatt åtte nye medarbeidere i løpet av året: to forskere, tre pedagoger, en prosjektkoordinator, en renholder samt en driftsansvarlig i nyopprettet stilling.

Kommunikasjonsrådgiver Anne Line Løvlie Kristoffersen har startet med kompetanseheving gjennom et studieløp innen digital markedsføring ved Noroff School of Technology and Digital Media. Studiet vil gjennomføres på deltid over to år.

Falstadsenteret har også tilbudt arbeidstrening gjennom NAV og tatt imot og gitt arbeid til frivillige, primært gjennom den ideelle organisasjonen ASF (Aktion Sühnezeichen Friedendienste), som det har vært et givende samarbeid med siden 2019. Frivillige har også gitt verdifulle bidrag til arrangementer og til arbeidet med databasen og nettressursen fanger.no.



6

Virksomheten i 2022

Falstadsenterets virksomhet omfatter hovedområdene undervisning, forskning og utvikling, og samlinger, bibliotek og formidling. 2022 har vært preget av høy aktivitet på alle områdene, spesielt i tilknytning til nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekter.

Det er gledelig å se at besøkstallene har fortsatt å stige, også etter rekordåret 2021. Økningen i 2022 knytter seg særskilt til at flere skoler har valgt å legge klasseseturer over flere dager til Falstadsenteret. Det har også vært en

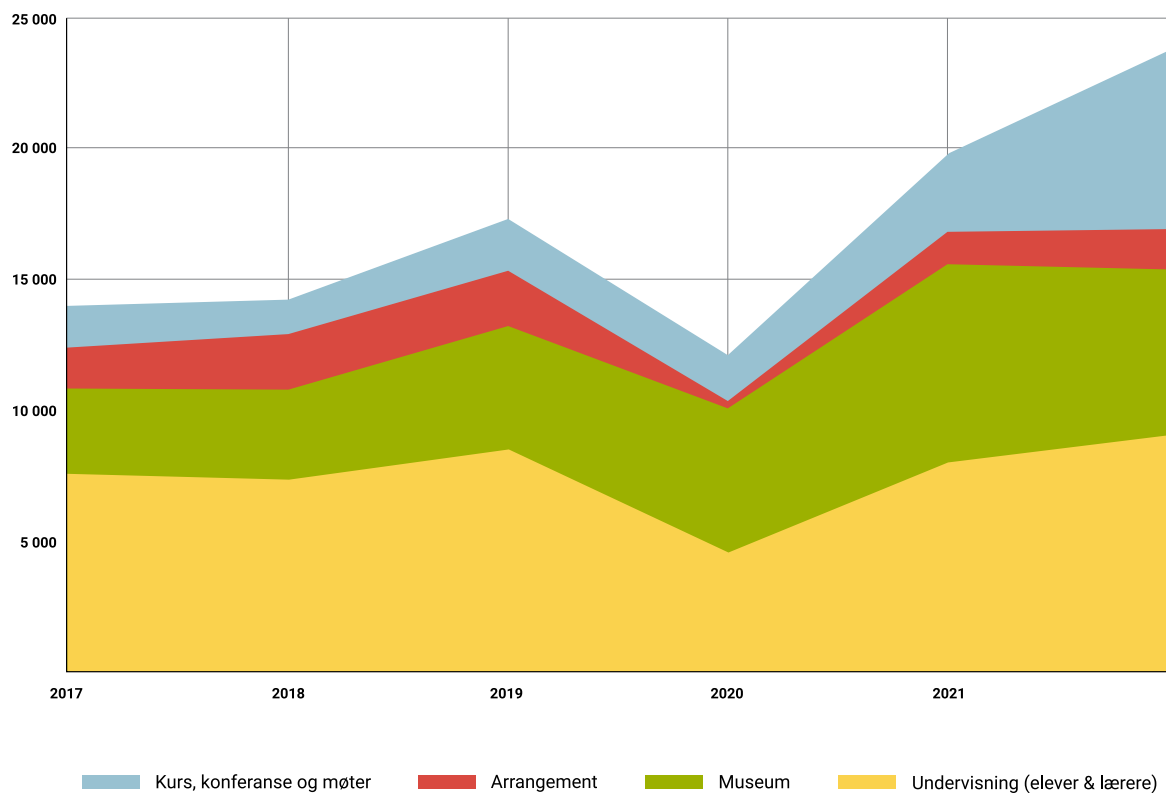
markant økning i besøk fra Falstadsenterets mange samarbeidspartnere i inn- og utland, samt deltakere på samlinger i regi av forsknings- og utviklingsprosjekter. Antallet museumsbesøkende er noe lavere enn i 2021, men fortsatt høyt i forhold til tidligere år. Nedgangen kan ses i sammenheng med en generelt dårlig sommersesong for museene i regionen.

Falstadsenterets Venner

Falstadsenterets Venner er en viktig støttespiller for Falstadsenteret. Medlemmene har i 2022 bidratt med rydding i Falstadskogen og på stien opp til Middagsåsen, stilt opp som sommerverter lørdager og søndager i sommermånedene, og avholdt flere temakvelder som har trukket godt med publikum til Falstadsenteret.

Venneforeningen bidro også i gjennomføringen av markering på frigjøringsdagen og veterandagen 8. mai, hvor de blant annet foretok avdukingen av den nye bronsemodellen av fangeleiren foran hovedbygningen. I forbindelse med TV-aksjonen i oktober, arrangerte venneforeningen familiedag med aktiviteter på Falstadsenteret i samarbeid med Ekne Idrettslag.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Undervisning (elever & lærere)	7339	7198	8439	4458	7875	8757
Kurs, konferanse & møter	1596	1286	2005	1674	2954	6835
Museum	3476	3597	4804	5608	7704	6633
Arrangement	1592	2122	2073	276	1252	1530
Totalt	14003	14203	17321	12016	19785	23755





6.1

Undervisning

I 2022 besøkte 8426 elever og studenter Falstadsenteret som deltakere i organiserte undervisningstilbud. Kapasiteten har vært redusert deler av året – i vårsemesteret på grunn av pandemien og i høstsemesteret på grunn av ombygging av undervisningslokalene og produksjon av utstillingsmoduler til nytt undervisningstilbud for ungdomsskoler. Besøkstallet er likevel høyere enn noen gang, hovedsakelig på grunn av tilstrømming av elever gjennom klasseturer i regi av Falstadsenteret Drift SA.

Falstadsenteret har signert langsiktige DKS-avtaler med flere kommuner i løpet av 2022, og tar sikte på å ha formelle besøksavtaler med alle «nærkommunene» innen utgangen av 2024.

Undervisningen på Falstadsenteret har oppnådd en sterk posisjon med sin kombinasjon av et sosiokulturelt læringssyn, en dialogpedagogisk metodikk og bruk av det historiske stedet som en alternativ læringsarena. Kombinasjonen av praksisrettet arbeid og teoretisk refleksjon gjennom deltakelse i forsknings- og utviklingsprosjekter er med på å styrke den faglige utviklingen og kompetansen til staben. Falstadsenteret opptrer i økende grad som ressurscenter for andre læringsinstitusjoner når det kommer til undervisning i historie og samfunnfagsdidaktikk generelt, og undervisning i kontroversielle temaer spesielt.

Undervisningstall for perioden 2018 – 2022

Gruppe / Antall per år	2018	2019	2020	2021	2022
Ungdomsskole	3942	4471	3214	4955	6281
Videregående skole	1943	2200	837	2113	1820
Andre (Folkehøgskole, barneskole, barnehage, studenter, konfirmanter)	953	1067	205	347	325
Lærere	560	701	202	460	331
Totalt	7398	8439	4458	7975	8757



Undervisningstilbud for ungdomsskoler og videregående skoler i 2022:

Fortellinger om flukt for 9. og 10. trinn i grunnskolen. Tilbudet er bygget rundt studieutstillingen med samme navn, som retter søkelyset mot åtte individuelle flukthistorier knyttet til Falstad i krigsårene og umiddelbar etterkrigstid. Med utgangspunkt i mikrohistorien, skal tilbudet bidra til å vekke historisk empati, styrke historiebevissthet og invitere til samtaler om historiebruk, medborgerskap og koblinger til nåtidens virkelighet. Høsten 2022 ble utstillingen flyttet fra hovedbygget til driftsbygget nord for parkeringsplassen. Der benyttes den i hovedsak i opplegg for elever på klassetur i regi av driftsselskapet.

Fortida framfor oss for 9. og 10. trinn i grunnskolen. Tilbudet er nytt av året, og er bygget rundt fleksible utstillingsmoduler som inngår i senterets ombyggede og utvidede undervisningslokaler i hovedbygget. Elevene inviteres til å utforske individuelle fangehistorier gjennom lydklipp og taktile og visuelle kilder, og i varierte aktiviteter som kan tilpasses de enkelte elevgruppene. Tilbudet legger opp til utforsking av fangehistorien på Falstad, stedets rolle som museum og minnesteid i dag og dagsaktuelle tema som demokrati, menneskerettigheter, ytringsfrihet og medborgerskap.

Maktens ansikter for videregående skoler. Tilbudet er utviklet i nær tilknytning til utstillingen i kommandantboligen, og har i 2022 blitt videreført med noen nye tillegg og endringer. Her legges det vekt på temaet makt både med forankring i Falstads krigshistorie, og ved å knytte an til hendelser i nåtid. Utforskning i elevstyrte arbeidsgrupper, dilemmatrening, analyse av historiske kilder og refleksiv dialog omkring kontroversielle temaer står sentralt.

På nært hold – andre verdenskrig gjennom personlige historier fra Helgeland

Et reisende undervisningstilbud for skoleelever i Nordland. Tilbudet ble høsten 2022 gjennomført på skoler i Bindalseidet og Terråk. Undervisningen tar utgangspunkt i historiene til seks enkeltmennesker som levde i Nordland under andre verdenskrig, og som var deltakere i eller berørt av hendelser som Majavass-tragedien, byggingen av veier og jernbane langs «Blodveien», Ildgruben-affæren og holocaust i Nordland. Elevene inviteres til å utforske de lokalt forankrede historiene og sette dem inn i en større kontekst gjennom gruppearbeid og dialogbasert arbeid med tekstlige kilder, fotografier, gjenstander og tegninger.

Falstadsenteret som praksisarena for lærerstudenter

I løpet av 2022 ble Falstadsenteret en praksisarena for lærerstudenter på tredjeåret. Senterets pedagoger gjennomførte et praksisløp på fire uker med seks lærerstudenter fra Nord universitet. Praksisen har gitt et enormt utbytte for både lærerstudenter og senterets pedagoger, og ordningen videreføres i 2023. Det arbeides også med å etablere en lignende ordning med lærerutdanningen ved NTNU.

Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme (Dembra)

Falstadsenteret har siden 2017 hatt det regionale ansvaret for Dembra-gjennomføringen i Midt-Norge. Målet er å støtte lærere og skoleledere i arbeidet med fagfornyelsen og verdiene og prinsippene i læreplanens overordnede del, gjennom forebygging av ulike former for gruppefiendtlighet. Til og med 2022 har 18 skoler i Trøndelag deltatt i Dembra under veiledning av Falstadsenteret, med svært gode tilbakemeldinger. Tre nye skoler er rekruttert for skoleåret 2022–23, deriblant Ekne barneskole. Falstadsenteret har også et tett og godt samarbeid med lærerutdanningene ved NTNU og Nord universitet og med de øvrige freds- og menneskerettighetssentrene i utviklingen og gjennomføringen av Dembra.

Klasseturer med mening

Norske skoleelever har i flere tiår reist til tidligere fangeleirer på det europeiske kontinentet for å lære om holocaust og andre verdenskrig. Pandemien skapte allerede våren 2020 store utfordringer for skoler og etablerte aktører som planla slike klasseturer. I 2022 har Stiftelsen og driftsselskapet fortsatt å jobbe strategisk for at skoler utenfor Trøndelagsregionen skal oppdage minnestedet Falstad som en naturlig arena for klasseturer i Norge. I løpet av året har nærmere 2000 elever fra Østlandet, Møre og Nord-Norge kommet til Falstadsenteret for undervisning over en til flere dager.

Gjennom prosjektstøtte fra Innovasjon Norge og Levanger kommune og i regi av Falstadsenterets Drift SA, er det i løpet av året gjennomført markedsanalyser i Norge, Sverige, England og Nederland. Driftsselskapet har også utvidet overnattingskapasiteten og i samarbeid med stiftelsens pedagoger utviklet pedagogiske opplegg spesielt rettet mot dette segmentet.



6.2

Forskning og utvikling

I løpet av 2022 er den tverrfaglige forskerstaben ved Falstadsenteret styrket med ansettelse av teaterviter Nina H. J. Skogli og arkeolog Kristoffer E. Grini, som begge disputerte våren 2022 henholdsvis ved Universitetet i Agder og NTNU. Filosof Eirik Julius Risberg gikk høsten 2022 over i stilling som førsteamanuensis ved fakultet for lærerutdanning ved Nord universitet.

Dette året har det vært oppstart av to fireårige forskningsprosjekter som Falstadsenteret deltar i, med støtte fra NFR (FRIPRO). Det ene er prosjektet Words and violence. Literary intellectuals between democracy and dictatorship 1933–1952 (WORDS AND VIOLENCE), ledet av Kjetil Jakobsen ved Nord universitet. Her har Anette Homlong Storeide ansvar for et delprosjekt om norske folkebiblioteker. Det andre er prosjektet Making Memories: Contemporary Aesthetic Articulations of Norway in the Second World War ledet av Unni Langås ved Universitetet i Agder. Storeide deltar her som leder av en arbeidspakke om monumenter, museer og minnesteder og Skogli som postdoktor.

Forskningsprosjektet Det medierte minnesteedet (MeMin), som fikk støtte fra Norsk Kulturråd i 2019, ble formelt avsluttet i desember 2022 med lanseringen av antologien Estetiske praksiser i den digitale produksjonens tidsalder (redigert av Eliassen, Ogundipe & Prytz), der fire forskere tilknyttet Falstadsenterets har bidratt med en artikkel. Ytterligere to artikler i prosjektet er ferdigstilt i løpet av året. Den ene ved Storeide ble publisert ved årsskiftet 2023 i antologien Visitor Experience at Holocaust Memorials and Museums (redigert av Diana Popescu). Den andre ved Ingvild Kjørholt vil publiseres i løpet av 2023. Artikkelen «'Du ser noe som faktisk ikke er der lenger': Meningsskaping gjennom bruk av et digitalt verktøy på et historisk sted» skrevet av Ingeborg Hjorth og Insa Müller som ble publisert i Norsk Museumstidsskrift desember 2021, ble våren 2022 nominert til årets tidsskriftartikkel av Universitetsforlaget.



Den langsiktige satsningen «Falstad Archaeology» er i 2022 tatt videre gjennom feltarbeid i Falstadskogen og ved Stalag IID i Polen, med utgangspunkt i samarbeidsavtale mellom Falstadsenteret v/ professor II Marek Jasinski og Det Medisinske Universitetet i Szczecin. Etter nyansettelse av arkeolog Kristoffer Grini, har Falstadsenteret også inngått samarbeid med droneteknologibedriften Biodrone om et forprosjekt til forsknings- og utviklingsprosjektet Predicting the Buried Past - LiDAR and AI solutions for the detection of clandestine graves. Les mer om dette i kapittel 6.3.

Ingrid Bugge Dystland er kommet halvveis med sitt doktorgradsarbeid om skolehjemshistorien på Falstad. Arbeidet med avhandlingen skjer under veiledning av Jon Reitan (NTNU) med Anette Homlong Storeide som biveileder.

Ut over dette forskningsarbeidet, har både forskerteamet og undervisningsteamet vært aktive i en rekke utviklingsprosjekter i 2022, sammen med nasjonale og internasjonale partnere. Det har vært særlig høy aktivitet i det store kultursamarbeidsprosjektet Houses of Darkness, som Falstadsenteret v/Ingvild Hagen Kjørholt leder med støtte fra Kreativt Europa. Se under kapittel 6.3. for nærmere informasjon om dette og øvrige samarbeidsprosjekter.

Faglig samarbeid, nettverk og internasjonalisering

Falstadsenteret har ivarettatt og utviklet faglige samarbeidsrelasjoner nasjonalt og internasjonalt både gjennom prosjektsamarbeid og deltakelse i ulike nettverk. Kontakten med europeiske nettverk er styrket blant annet gjennom aktiv deltakelse i organisasjonen IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance), som dette året holdt plenums møter i Stockholm og Göteborg. Fokuset under Sveriges formannskap har vært bekjempelse av Holocaust-fornektelse og styrking av forskning og formidling om folkemordet på romene. I forlengelsen av IHRA-arbeidet deltok Falstadsenteret sammen med HL-senteret i UD's delegasjon til Tsjekkia, i anledning 10-årsmarkeringen av den første Terezin-konferansen og Tsjekkias formannskap i EU i november.

I mai deltok Storeide og Hjorth på oppstartsamlingen i COST Action-forskernettverket Slow Memory, som fant sted i Isle of Portland i Storbritannia. Nettverket ledes av Jenny Wüstenberg ved Nottingham Trent University. Falstadsenteret v/Storeide har den nasjonale nettverksledelsen og flere av Falstadsenterets forskere er medlemmer i ulike arbeidsgrupper.

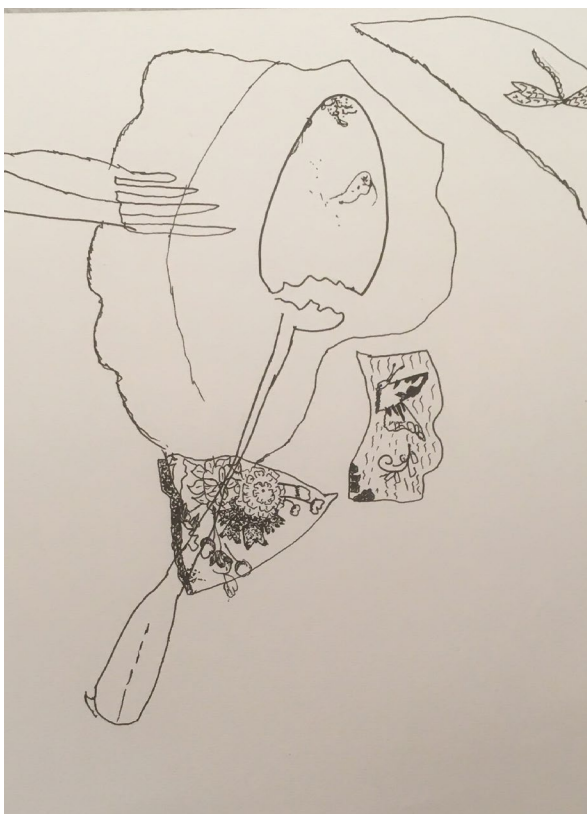


Falstadsenteret har videre holdt tett kontakt med Trøndelags Europakontor. I april besøkte senteret Brussel, hvor kontoret organiserte møter med mulige samarbeidspartnere og støttespillere i EU-systemet. Falstadsenteret har også samarbeidet med Europakontoret i planleggingen av Europadagen 2023, som vil finne sted på Ekne 9. mai.

Faglig leder Ingeborg Hjorth har vært aktiv som styremedlem i Museumsforbundets seksjon for forskning. Arbeidet har dette året omfattet organisering av Museumsforbundets forskerkonferanse på Stiklestad 20-21. oktober og deltakelse i møter med bevilgende myndigheter hvor målet har vært å styrke vilkårene for museumsforskning.

Pedagogisk leder Sebastian Klein har overtatt rollen til Christian Wee som medlem i Trøndelags radikaliseringsnettverk ledet av RVTS Midt (Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging).

Ved siden av prosjekt- og nettverkssamarbeid, har flere av senterets ansatte hatt rådgivende roller i pågående utviklingsprosjekter ved andre institusjoner. Ingeborg Hjorth har deltatt i referansegrupper for bevaring av spor etter terroren 22. juli 2011 i Høyblokka, Regjeringskvartalet (oppdrag Kommunal- og moderniseringsdepartementet) og for prosjektet Minnetrappa ved Arkivet freds- og menneskerettighetssenter. Anette H. Storeide har deltatt i rådgivende styre for prosjektet Digital Holocaust Memory ved Universitetet i Sussex. Og Sebastian Klein har bidratt i referansegruppe for Antirasistisk senter arbeid med rapporten Monitorering og motvirkning av antisemittisme på internett og i sosiale medier. Klein har også vært medlem av Ytringsfrihetskommisjonen som leverte sin NOU i august 2022.



Studentoppgaver

En rekke studenter på bachelor- og masternivå har i 2022 skrevet oppgaver knyttet til Falstads historie og/eller til Falstadsenterets virksomhet. Våren 2022 hadde bachelorstudent Gulabuddin Sukhanwar praksisopphold ved Falstadsenteret, som ledd i sin utdanning innenfor kulturminneforvaltning ved NTNU. Sukhanwar deltok i planleggingen og gjennomføringen av kunstworkshop med unge flyktninger i mai, innenfor prosjektet Houses of Darkness. Han skrev deretter sin bacheloroppgave om erfaringene fra denne prosessen: «Minnested og multidireksjonelle minner – Unge flyktnings møte med norsk og europeisk minnearbeid gjennom Falstadsenterets prosjekt 'Houses of Darkness'».

To masteroppgaver er skrevet med utgangspunkt i observasjon av undervisningen for videregående skoler i Kommandantboligen. Den ene av Jo Ivar Holten, student ved historie-lektorutdanningen ved NTNU: «Fortid, samtid og fremtid. En analyse av undervisningsopplegget i kommandantboligen

på Falstadsenteret». Den andre av Elise Sørvik, student i samfunnsfagdidaktikk ved NTNU: «'Oldeforeldrene mine var nazister de' – Gjerningspersonenes perspektiv som inngang til utvikling av historiebevissthet: En studie av elevers møte med undervisningsopplegget Maktens ansikter på Falstad».

I mai leverte Camilla Dennise Andrade Guerrero sin masteroppgave i arkeologi «Minnestedenes smertefulle kulturarv – En samtidsarkeologisk komparativ analyse av utvalgte minnesteder og utstillinger i Norge» ved NTNU, under veiledning av Marek E. Jasinski. Ved årsskiftet 2022/23 arbeider ytterligere seks masterstudenter og to bachelorstudenter i arkeologi ved NTNU med Falstad-relaterte oppgaver.

I desember 2022 leverte en gruppe filmstudenter ved Nord universitet en dokumentar om Falstadsenteret sett fra perspektivet til unge europeere med ulike nasjonale bakgrunner. Filmen ble i januar 2023 vist under Minimalen kortfilmfestival hvor den deltok i Nordenfjeldsk studentkonkurranse.

6.3

Prosjekt og prosjektutvikling

2022 har vært et år med høy aktivitet i nasjonale og internasjonale prosjekter der Falstadsenteret deltar som prosjektleder, prosjektpartner eller assosiert partner. To prosjekter er avsluttet i løpet av året: forskningsprosjektet Det medierte minnesteedet og EØS-prosjektet My Father's Story (USTR, Tsjekkia). Seks nye prosjekter er startet opp: Predicting the Buried Past (Falstadsenteret), NFR-prosjektene Making Memories (UiA) og Words and Violence 1933-1952 (Nord universitet), samt EØS-prosjektene Memory of Nations (Post Bellum, Tsjekkia) og Remembrance Education (Army Museum i Białystok, Polen) og Horizon-prosjektet MEMORISE (Syd-dansk universitet, Danmark).

Forsknings- og utviklingsprosjekter med Falstadsenteret som prosjektleder:

Democratic Heritage – Memorials and heritage museums engaging migrants in developing resilient democracies

Utviklingsprosjekt i samarbeid med 5 ulike internasjonale institusjoner. Finansiert av HK-dir/Erasmus+. Prosjektperiode: 2020–2023. I løpet av 2022 har

prosjektpartnerne besøkt hverandres institusjoner, utvekslet erfaringer og deltatt i metodeutvikling for undervisning med mål om å fremme demokratiske fellesverdier, medborgerskap, samhandling og aktivitet for mennesker med migrant- og flyktningbakgrunn. Prosjektpartnerne har også bidratt med kapitler til en håndbok som vil ferdigstilles og publiseres i løpet av 2023.

Det medierte minnesteedet (MeMin)

Forskningsprosjekt i samarbeid med NTNU. Finansiert av Norsk Kulturråd. Prosjektet ble formelt avsluttet høsten 2022, med utgivelse av boken Estetiske praksiser i den digitale produksjonens tidsalder (Fagbokforlaget) der Falstadsenterets forskere har bidratt med et eksempelstudium av det digitale formidlingsverktøyet «Falstad digitale rekonstruksjon». Prosjektet inngikk i kulturrådets forskningssatsning «Digital kultur, estetiske praksiser».

Falstad Opdragelsesanstalt for vanartede guttebørn

PhD-prosjekt, ved stipendiat Ingrid Bugge Dystland. Samarbeid med Nord universitet. Delfinansiert av Norges forskningsråd, offentlig PhD. Prosjektet avsluttes etter planen i 2024. I løpet av 2022 er Dystlands PhD-utdanning ved Nord universitet og arkivsøk for avhandlingen tilnærmet fullført.



Houses of Darkness (HICE)

Utviklingsprosjekt i samarbeid med minnestedene Herinneringscentrum Kamp Westerbork (Nederland) og Gedenkstätte Bergen-Belsen (Tyskland). I hovedsak finansiert av Kreativt Europa. Også støttet av Fritt Ord og stiftelser i Nederland og Tyskland. Prosjektperiode: 2020–2023. I løpet av 2022 er det utviklet kunstprosjekter med utgangspunkt i (rester av) kommandantboligene ved

de tre minnestedene, i samarbeid med det nederlandske produksjonsselskapet Paradox. Sommeren 2022 åpnet prosjektet utstillinger i Westerbork og på Falstad og lanserte Instagram-dokumentaren His Name is My Name, som vant the Special Jury Award for Creative Technology ved årets International Documentary Film Festival i Amsterdam. Prosjektet har også gjennomført kunstworkshops med lokal ungdom og unge flyktninger både på Falstad og i Westerbork,

samt utviklet utstilling i Bergen-Belsen og nettsiden housesofdarkness.eu for lansering i februar 2023. Nettsiden inkluderer en egen chatbot og kreative aktiviteter, utformet for å invitere et ungt publikum til diskusjon om den vanskelige kulturarven etter andre verdenskrigs gjerningspersoner.

Norsk digitalt fangeregister – fanger.no

Løpende utviklingsprosjekt i samarbeid med ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter (medeier). I løpet av 2022 er flere tusen personprofiler i det digitale arkivet over personer som satt i fangenskap under andre verdenskrig kvalitetssikret med koblinger til primærkilder og oppdatert med utdypende opplysninger. I tillegg til prosjektets ansatte, har et titalls frivillige utført et betydelig arbeid.

Predicting the Buried Past – LiDAR and AI solutions for the detection of clandestine graves

Forsknings- og utviklingsprosjekt i samarbeid med droneteknologibedriften Biodrone,

Steinkjer. Prosjektet ble initiert høsten 2022 som et egenfinansiert forprosjekt, hvor målet er å utvikle en metode for å finne skjulte graver, uten å gjøre fysiske inngrep i bakken. Datafangst ble påbegynt vinteren 2022/23, med den hensikt å teste prosjektideen. Prosjektpartnerne har satt seg som mål å utarbeide en søknad om midler til et større forskningsprosjekt med internasjonale prosjektpartnere vinteren 2023/24.

Utenlandske krigsgraver i Norge – krigsgraver.no

Løpende utviklingsprosjekt på oppdrag fra Krigsgravtjenesten (Kultur- og likestillingsdepartementet). Falstadsenteret driver nettstedet [Krigsgraver.no](https://krigsgraver.no), holder navneregisteret over utenlandske falne i Norge oppdatert og bistår Krigsgravtjenesten med navnelister og faglige innspill i forbindelse med restaurering og oppgradering av minnesmerker. I 2022 hadde [Krigsgraver.no](https://krigsgraver.no) 68 600 sidevisninger fordelt på 27 700 brukere.

Forsknings- og utviklingsprosjekter med Falstadsenteret som prosjektpartner:

Contemporary witness

Kunstnerisk utviklingsprosjekt ved den britiske kunstneren Michael Safaric Branthwaite, støttet av the Arts Council England. Branthwaite er ansatt ved School of Digital Technologies and Arts ved universitetet i Staffordshire. Hans første kontakt med Falstadsenteret var i 2020 da han gjennomførte et virtuelt kunstneropphold på Falstadsenterets nettsider. I ei tid da pandemien forhindret fysiske møter på tvers av landegrenser, undersøkte Branthwaite de reelle og konseptuelle avstandene mellom sitt atelier i Storbritannia og minnestedet Falstad. Våren 2022 fortsatte han sin utforskning av Falstad, denne gangen gjennom en ukes kunstneropphold og feltarbeid på selve stedet og med Kommandantboligen som atelier. Oppholdet ble avsluttet 8. april med åpent atelier. I etterkant har Branthwaite fortsatt sin bearbeiding av materiale og inntrykk som ble samlet under kunstneroppholdet, og Falstadsenteret vil fortsette dialogen med sikte på en framtidig utstilling i Trondheim.

Dembra – Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme

Utviklingsprosjekt ledet av HL-senteret. Løpende prosjekt bestilt av Utdanningsdirektoratet, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

Falstadsenteret er ansvarlig for gjennomføring i Midt-Norge. I løpet av 2022 har senteret fullført arbeidet med Selsbakk, Rosenborg og Hommelvik ungdomsskoler og hatt oppstart med Vuku og Selbu ungdomsskoler og Ekne barneskole. Det er avholdt kompetansehevingssamlinger med lærere og skoleledere, både på Falstad og på de enkelte skolene, og Falstadsenteret har også bistått i organisering av storforeldremøter. Dette året har det videre vært fokus på en utvidet Dembra-satsning sammen med Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ved Nord universitet. Målet er å styrke profesjonskompetansen i lærerutdanningen, barnehagelærerutdanningen og skolen knyttet til bruk av estetiske læringsprosesser i arbeid med inkluderende læringsmiljø, forebygging av fordommer og utenforskap og utvikling av demokrati og medvirkning. Årets Dembra-konferanse ble gjennomført som digitalt seminar i mars, i samarbeid med NTNU.

Illuminating the non-representable

Kunstnerisk utviklingsprosjekt ledet av Hilde Kramer, UiB. Finansiert av DIKU. Prosjektperiode 2018–2022, utvidet til 2023. Sebastian Klein leder den ene av prosjektets arbeidspakker med fokus på historiedidaktisk metodeutvikling. I løpet av 2022 har Klein og Kramer gjennomført tre workshops med studentgrupper som ledd i utviklingen av et program for holocaustundervisning, hvor estetiske erfaringer og kunstneriske arbeidsformer står sentralt.



Nylig avdøde Čeněk Ružička, romani-aktivist og leder av komiteen for oppreisning etter nazistenes folkemord på rom. Avbildet i juli 2022 ved den seremonielle starten på rivningen av grisefarmen i Lety for å gi plass til det nye minnesteedet. Foto: Museum of Romani Culture i Brno



Jewish Cultural Heritage

Utviklingsprosjekt ledet av POLIN, museet for jødisk historie i Warszawa. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2020–2023. I 2022 har Falstadsenteret vært med å organisere flere internasjonale lærerseminar både i Polen og i Norge. Her har lærere, museumsansatte og andre som jobber i undervisnings- og kultursektoren deltatt i kompetanseheving om anti-rasistisk og forebyggende arbeid samt krisehåndtering for ukrainske flyktninger.

Léty: Memorial to the Holocaust of the Roma and Sinti in Bohemia

Utviklingsprosjekt ledet av Museum of Romani Culture, Tsjekkia. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2020–2023. Prosjektet dreier seg om utvikling av minnestedet Léty, der det skal bygges et senter til minne om nazistenes folkemord på roma og sinti i Böhmen. I løpet av 2022 er grisefermen som har stått på området blitt revet, og design for det nye minnestedet valgt gjennom internasjonal designkonkurranse. Falstadsenteret har i 2022 deltatt i digitale møter og prosjektsamlinger i Brno og på Falstad, og bidratt i prosessen grunnleggende diskusjoner med faglig kompetanse og erfaringer fra minnestedsutvikling i Norge.

Making memories.

Contemporary Aesthetic Articulations of Norway in the Second World War

Forskningsprosjekt ledet av Unni Langås, Universitetet i Agder. Finansierte av Norges forskningsråd. Prosjektperiode 2022–2025. Prosjektet hadde offisiell oppstart i mai 2022 med en workshop på Falstadsenteret, og deltok på den internasjonale konferansen for skandinavisere i München i september med en egen temapakke. Anette Homlong Storeide er ansvarlig for forskningen på monumenters, museers og minnesteders rolle i minnekultur samt leder arbeidspakken «Postnationality» i 2023.

Memory of Nations

Utviklingsprosjekt ledet av organisasjonen Post Bellum, Tsjekkia. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2022–2023. Prosjektet hadde oppstart i mai, og partnerne hadde sin første samling i Praha og Pardubice i august. Falstadsenterets rolle er å bidra i grunnleggende diskusjoner under utviklingen av to læringssentre om fortidsbearbeiding i Pardubice og Brno, samt delta i arbeidet med en norsk-tsjekkisk temporær utstilling som retter søkelyset mot Charta 77 og kampen for demokrati og ytringsfrihet i det kommunistiske Tsjekkoslovakia fra 1970- til 90-tallet. Som et eget ledd i prosjektet, har Falstadsenteret innledet samarbeid med internasjonale studenter ved filmstudiet på Nord universitet, med sikte på å utvikle en Instagram-dokumentar om hvordan ungdommer med ulike nasjonale bakgrunner reflekterer over sine møter med minnesteder etter andre verdenskrig.

My father's story

Utviklingsprosjekt i samarbeid med USTR, Tsjekkia, og maleren Petr Řehoř. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2020–2022. Prosjektet kulminerte i kunstutstilling på Falstadsenteret høsten 2022, med en serie bilder av Petr Řehoř, som rettet søkelyset mot historien til faren Josef som var tsjekkisk tvangsarbeider i Norge under andre verdenskrig. Utstillingen inkluderte også verker av Josef Řehoř selv, samt av fotografen Pauliina Pasanen. Prosjektet er formelt avsluttet i desember 2022, men utstillingen vil fortsatt vises andre steder: våren 2023 i Galleri Hans, Ørlandet, og fra sommeren 2023 i Tsjekkia.

Remembrance Education – Cultural education of adults

Utviklingsprosjekt ledet av the Army Museum i Białystok, Polen. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2022–2024. Prosjektgruppen hadde sin første samling på Falstadsenteret høsten 2022. Arbeidet har i oppstartsfasen dreid seg om å legge planer for publikumsutvikling med fokus på voksne innbyggere i lokalsamfunnene rundt de to partnerinstitusjonene. Prosjektets formidlingsaktiviteter vil finne sted i 2023, først i Białystok deretter på Falstad.

Words and Violence 1933–1952.

Literary intellectuals between democracy and dictatorship

Forskningsprosjekt ledet av Ketil Jakobsen, Nord universitet. Finansierte av Norges forskningsråd. Prosjektperiode 2022–2025. Prosjektet hadde offisiell oppstart sommeren 2022 og avholdt sin første samling med alle deltakere ved Det norske studiesenteret i Paris i oktober. Anette Homlong Storeide bidrar med delprosjekt om norske folkebiblioteker.

Wrocław remembers

Utviklingsprosjekt ledet av Marek Mutor, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław. Finansierte av EEA Grants. Prosjektperiode 2021–2023. Falstadsenteret har i 2022 arbeidet med en revitalisering og videreutvikling av den digitale læringsressursen grabowski.no, som bygger på historien til en polsk-jødisk fange på Falstad under andre verdenskrig. Prosjektpartnerne har i løpet av 2022 holdt digitale møter, samt prosjektsamlinger både på Falstad og i Wrocław.

Forsknings- og utviklingsprosjekter med Falstadsenteret som assosiert partner:

Digital Holocaust Memory

Utviklingsprosjekt initiert i 2021 og ledet av Victoria Walden, University of Sussex. Prosjektet planlegger utvikling av forskningssøknad til IHRA, COST, ERC. Falstadsenteret v/ Anette Storeide er invitert som medlem i prosjektets rådgivende organ og arbeid med etablering av et vitenskapelig e-tidsskrift. Prosjektet har i 2022 utviklet manualer med anbefalinger for digitale intervensjoner i minnearbeid og undervisning om Holocaust, tilgjengelig fra <https://reframe.sussex.ac.uk/digitalholocaustmemory/digital-holocaust-memory-and-education-recommendations/>

MEMORISE: Virtualisation and Multimodal Exploration of Heritage on Nazi Persecution

Forsknings- og utviklingsprosjekt ledet av Stefan Jänicke ved Syddansk Universitet. Finansiert av Horizon Europe. Prosjektperiode 2022–2026. Falstadsenteret bidrar som case i prosjektets utvikling av nye verktøy for tilgjengeliggjøring av digitalisert arkivmateriale, og vil delta i brukerundersøkelser og nettverkssamlinger.

RIPPLES 22 July Law – Rights, Institutions, Procedures, Participation, Litigation: Embedding Security

Forskningsprosjekt ledet av Kristin Bergtora Sandvik, PRIO UiO. Finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektperiode 2020–2023. Ingeborg Hjorth deltar i samlinger med utvidet prosjektgruppe og arbeid med antologi om minnearbeid etter 22. juli 2011.

Recovery of cultural heritage through higher education-driven open innovation (eCHOIng)

Utviklingsprosjekt ledet av Alexandra Angeletaki, NTNU. Finansiert av HK-dir/ Erasmus+. Prosjektperiode 2022–2024. Falstadsenteret bidrar i prosjektets advisory board, og som case og vertskap for deltakende studenter. Prosjektet har i løpet av 2022 holdt digitale møter, og gjennomført innledende spørreundersøkelser og intervjuer med representanter fra deltakende museer og minnesteder.

6.4

Publikasjoner og annen faglig formidling

Vitenskapelige artikler og essays

Brakstad, Ingjerd Veiden:

«Det var jo en forferdelig tid etterpå, vet du.» Om folkemordet på de norske jødene og tiden etterpå. *Fortid - studentenes historietidsskrift Uio*, nr. 2/2022, årg. 19.

Drath, J, Staporek, J, Jasinski, M.E., Spradley, K, Parafinuk, M, Ossowski, A.: Slaughtered like animals. Revealing the atrocities committed by Nazis on KL Treblinka I captives by skeletal trauma analysis, *Springer Nature* (In Press. Kommer i 2023 som 2022).

Grini, Kristoffer Eliassen:

Lærerikt og lesverdig om nordisk kulturminnevern før og under andre verdenskrig, anmeldelse i *Fortidminneforeningens årbok 2022: Håndverk*. årg. 176.

Grini, Kristoffer Eliassen:

Nyholm Forundersøgelse og Anbefalinger, anmeldelse i *Fabrik & Bolig*. årg. 40.

Hjorth, Ingeborg:

Å gi fortida form - minnesteutvikling i vår tid, *Arkitektur N - Tidsskrift for arkitektur, interiør og landskap*, nr. 5/2022.

Jasinski, M.E., Ossowski, A, Spradley, K.:

Uncovering War Crimes. Hidden Graves in the Falstad Forest, *Journal of Heritage, Memory and Conflict* (In Press. Kommer i 2023 som 2022), University of Amsterdam Press.

Kjørholt, I.H., Hjorth, I., Müller, I. & Storeide, A.H.: Det medierte minnesteet. En studie av Falstad digital rekonstruksjon. I: Eliassen K.O., Ogundipe, A. & Prytz, Ø. (red.) (2022) *Estetiske praksiser i den digitale produksjonens tidsalder*, Fagbokforlaget.

Storeide, Anette Homlong:

"...It No Longer Is the Same Place": Exploring Realities in the Memorial Falstad Centre with the "Falstad Digital Reconstruction and V/AR Guide". I : Diana I. Popescu (red.) (2022): *Visitor Experience at Holocaust Memorials and Museums*, Routledge.

Foredrag

24.01.2022

Christian Wee, «Holocaust memorials and digital presence», Novi Sad, Serbia

27.01.2022

Ingjerd Veiden Brakstad, «Etter folkemordet 1945–», Den internasjonale holocaustdagen, Falstadsenteret

17.02.2022

Ingeborg Hjorth og Ingvild Hagen Kjørholt, «Houses of Darkness - participatory governance of cultural heritage?», Museums and Memory working group, Memory Studies Association (digitalt seminar)

17.02.2022

Ingvild Hagen Kjørholt, «Digital formidling på historiske steder. Refleksjoner fra Det medierte minnestedet (MeMin)», Demokratinettsverkets vinterseminar «Museum, minnestader og nye teknologier», arrangert av Museum Vest (digitalt)

07.03.2022

Ingjerd Veiden Brakstad, «Folkemordet i avisene 1945–55», Seminaret Holocaust og media, HL-senteret

10.03.2022

Anette Homlong Storeide, Introduksjonsforedrag til filmen Donbass (2018), Kosmorama, Trondheim

03.05.2022

Johanne Helland Hernes, «Hvordan undervise i kontroversielle tema?», Skolekontaktsamling i regi av Trondheim kommune

11.05.2022

Ingjerd Veiden Brakstad, «Etter folkemordet 1945–», Jødisk museum, Oslo

13.05.2022

Inger Fagerberg, «Norsk digitalt fangearkiv 1940–1945», Seminar om tsjekkiske tvangsarbeidere, Helgeland museum.

19.05.2022

Johanne Helland Hernes, «Hverdagsrasisme – death by a thousand nicks», for Samisk råd i Trøndelag

23.05.2022

Anette Homlong Storeide, «Minner, vitner og makt – En introduksjon til teoretiske minnestudier», 22. juli-senteret, Oslo

04.06.2022

Marek Jasinski, «Archaeology of the Falstad Camp», Seminar med EEA-partner fra Wrocław, Polen

16.06.2022

Ingvild Hagen Kjørholt, «Reshaping past and present places through a digital locative museum guide: The case of 'Falstad digital reconstruction and V/AR guide'», NORLIT, internasjonal konferanse for litteraturvitenskap, NTNU

17.06.2022

Anette Homlong Storeide, «Dynamics of Mass-Violence in Occupied Mid-Norway», Konferansen Sweden and the Holocaust in a Scandinavian Context. Local and Regional Aspects, Institute for Holocaust Research in Sweden, Stockholm

03.09.2022

Christian Wee, «Minnekultur i endring», arrangement i forbindelse med teaterforestilling om Operasjon Oleander

06.09.2022

Inger Fagerberg, «Unntakstilstanden i Midt-Norge og Grane herred», 80-årsmarkering i regi av Grane kommune m.fl.

08.09.2022

Anette Homlong Storeide, «Når tidsvitnene går digitalt», Skandinavistentagung, LMU München

19.09.2022

Kristoffer Eliassen Grini, «Okkupasjonslandskap i Trondheim», Trondheim Rotary

20.09.2022

Christian Wee, «Minnesteder på nett», Kulturminneforvaltning, NTNU

21.09.2022

Ingrid Bugge Dystland, «Utenforskap og ekskludering - før og nå», fagdag for ansatte i Levanger kommune i regi Distriktsforsk-prosjektet

01.10.2022

Ingeborg Hjorth, «Arven etter Gleditsch», Gleditsch-konferansen, Trøndelag teater

08.10.2022

Ingjerd Veiden Brakstad. «Folkemordet og unntakstilstanden», Åpen dag, Falstadsenteret

08.10.2022

Kristoffer Eliassen Grini, «Torvet i Trondheim, Terboven og unntakstilstanden», Åpen dag, Falstadsenteret

08.10.2022

Anette Homlong Storeide, «Unntakstilstander - fra Midt-Norge 1942 til Ukraina 2022», Åpen dag, Falstadsenteret

20.10.2022

Anette Homlong Storeide, «Public Libraries in Occupied Norway», Konferanse The Writers' War, Det norske instituttet i Paris (i samarbeid med Nord Universitet)

20.10.2022

Ingeborg Hjorth, «22. juli-utstillingene», Museenes forskerkonferanse, Stiklestad

20.10.2022

Kristoffer Eliassen Grini, «Okkupasjonsmaktens materielle levninger», Museenes forskerkonferanse Stiklestad

27.10.2022

Kristoffer Eliassen Grini: «Kriegsmarinewerft Drontheim og ubåtbasen Dora – okkupasjonsmaktens viktigste havn i nord», Sjøfartsmuseet i Trondheim

27.10.2022

Ingeborg Hjorth, «Maktens ansikter: arbeidet med utstillingen i kommandantboligen på Falstad», Seminar, ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter

30.10.2022

Kristoffer Eliassen Grini, «Okkupasjonslandskap i Trøndelag: Et tysk militært system rundt Trondheimsfjorden», Falstadsenteret

08.11.2022

Anette Homlong Storeide: «'Ingenting var verre enn Falstad': Historien om Falstad fangeleir», Stranda Sogelag

28.11.2022

Marek Jasinski, «A Tale of Two Camps. Materiality and Memories», Seminar with EEA partner from Bialystok, Poland

01.12.2022

Ingvald Hagen Kjørholt, «Det medierte minnestedet. En studie av Falstad digital rekonstruksjon», Boklansering: Estetiske praksiser i den digitale produksjonens tidsalder, arr. Kulturrådet, Vega Scene Oslo

02.12.2022

Anette Homlong Storeide, «Virtuelle tidsvitner og digitale krigsminner», Nasjonalbiblioteket, Oslo

08.12.2022

Marek Jasinski, «War Crimes, Genocides and Identification of Victims», International Expert Meeting, Srebrenica Memorial Center, Bosnia and Herzegovina

16.12.2022

Inger Fagerberg, «Frauenabteilung Falstad», Temakveld om kvinner og barn i konflikt i regi av Falstadsenterets venneforening



Øvrig ekstern formidling

01.02.2022

Ingeborg Hjorth og Arne Langås, «Kom inn i maktens bolig», intervju til Statsbyggs magasin Åpent rom, nr. 1/2022

28.02.2022

Christian Wee, Appell Støttemarkering Ukraina, Steinkjer

17.03.2022

Christian Wee, «Kan vi lære noe av Polen?», kronikk, iLevanger

17.05.2022

Christian Wee, Tale ved graven for de falne fra Levanger, Levanger kirke

08.07.2022

Ingvild Hagen Kjørholt, «Nazi camp memorials og perpetrator memory», deltakelse i panelsamtale ved utstillingsåpning Herinneringscentrum Kamp Westerbork

21.07.2022

Arne Langås, «Navnene på 74 kasakhiske soldater ble avslørt i Norge», intervju nyhetssending i kasakhstansk TV.

18.08.2022

Christian Wee, «Databaser og 2.verdenskrig», panelsamtale Arendalsuka

22.08.2022

Sebastian Klein, Bidrag til NOU 2022: 9, En åpen og opplyst offentlig samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning



25.08.2022

Kristoffer Eliassen Grini, Omvisning på Dora, for delegasjon fra den tsjekkiske riksantikvaren

03.09.2022

Christian Wee, Appell i anledning markering av Majavass-tragedien, Majavass-stua, Grane

07.09.2022

Sebastian Klein, Radiointervju sammen med Hilde Kramer og Imi Maufe i Studio 2, NRK P2.

15.09.2022

Ingvild Hagen Kjørholt, «Visual Storytelling#5: Houses of darkness», deltakelse i panelsamtale, Pakhuis de Zwijger, Amsterdam

30.09.2022

Ingeborg Hjorth, Radiointervju sammen med teatersjef Elisabeth Hansen i anledning Gleditsch-konferansen ved Trøndelag teater, NRK P2

06.10.2022

Ingeborg Hjorth og Jon Reitan, «Historien er nå: Unntakstilstanden 1942», Kronikk i Adresseavisen

29.10.2022

Inger Fagerberg, Stand for Falstadsenteret og Fanger.no, Slektsforskerdagen i Trondheim, i regi av Slekt og data Sør-Trøndelag

15.11.2022

Ingeborg Hjorth, «Mitt indre kompass», portrettintervju i programmet Kompass, NRK P2

01.12.2022

Christian Wee, «Nye Holocaust-minnesteder», ledelse av sesjon under IHRA-konferanse, Göteborg

16.12.2022

Ingrid Bugge Dystland, «Ordmagi og trollskole», Kronikk, Trønderavisa

6.5

Samlinger

Arkiv og samlinger

Falstadsenterets arkiv er en viktig ressurs for senterets forsknings- og utviklingsarbeid, og også for undervisning og formidling. Både dokument-, foto- og gjenstandssamlinger er tilgjengelige gjennom søkbare interne register, og i stadig større omfang også gjennom Digitalt Museum, Digitalarkivet og andre nettbaserte registre.

Ved utgangen av 2022 hadde Falstadsenteret drøyt 2000 registrerte bilder i fotosamlingen og omkring 1000 registrerte objekter i gjenstandssamlingen. Fortsatt et det et stort antall bilder og gjenstander som ikke formelt er registrert inn i samlingen, deriblant store deler av de omkring 3000 gjenstandene funnet under arkeologiske utgravinger mellom 2011 og 2018. Totalt er drøyt 1800 objekter (gjenstander, fotografier og tegninger) tilgjengelig for publikum via Digitalt Museum per desember 2022. Materiale med tilknytning til falstadfanger er dessuten publisert på profilsider på Fanger.no.

Historisk dokumentarkiv, lyd- og filmopptak er hittil registrert i en egenutviklet database. Fra 2023 skal Falstadsenteret ta i bruk forvaltningssystemet Asta for registrering av arkiv, med mulighet for publisering av kataloginfo på Arkivportalen. Omtrent 80% av det papirbaserte materialet og over 90% av lyd- og filmopptakene er digitalisert. Digitalarkivet er fra 2022 tatt i bruk som plattform for publisering av skannet kildemateriale, men så langt er bare et lite utvalg kilder publisert.

Samlingene brukes aktivt i undervisning og annen formidling. Gjenstander fra samlingene er brukt både i undervisningsopplegg på Falstadsenteret og i reisende undervisningsopplegg i Nordland.





Bibliotek

Biblioteket tilrettelegger for forsknings- og utviklingsarbeidet på Falstadsenteret gjennom aktuell litteratur og informasjon. Falstadsenterets fagansatte spiller en aktiv rolle i utviklingen av samlingene gjennom å komme med forslag til innkjøp av litteratur og bruk av biblioteket. Bibliotekets samling speiler utviklingen innenfor Falstadsenterets fagområder og holdes oppdatert både på norske og internasjonale utgivelser innenfor disse.

Biblioteket hadde ved utgangen av 2022 omkring 5300 titler, herunder både faglitteratur, skjønnlitteratur og film.

Relevant litteratur tilknyttet temporære utstillinger har blitt stilt ut i utstillingslokalene og gjort tilgjengelig for publikum. Biblioteket har deltatt i det nasjonale fjernlånssamarbeidet og har lånt ut bøker og filmer til bibliotek i andre deler av landet.

Det har i løpet av året vært flere litteraturarrangementer ved biblioteket, blant annet med Marianne Soleim om boka Sin egen lykkes smed og Ingjerd Veiden Brakstad om boka Etter folkemordet. 1945–.

Høsten 2022 ble biblioteket flyttet fra lokasjonen det har hatt siden senteret åpnet i 2006, til en ny fast plassering i enden av utstillingslokalet i første etasje av hovedbygget. Biblioteket har her blitt oppdatert med nye hyller, og bibliotekansvarlig har igangsatt en omfattende gjennomgang av hele bibliotekbestanden, for å sikre oppdaterte og korrekte opplysninger i katalogen. Denne gjennomgangen fortsetter inn i 2023.

6.6

Formidling og arrangement

Minnemarkeringer

Holocaustdagen

2022 fikk en fredfull og symboltung start med digital markering av Holocaustdagen den 27. januar. Denne kvelden brant 773 fakler i atriets på Falstadsenteret. En fakkell for hvert offer for det norske holocaust: 180 fakler for alle barn og unge, 555 for voksne kvinner og menn, 38 for de som overlevde. Livesendingen ble streamet og var tilgjengelig via Facebook, Youtube og Falstadsenterets hjemmeside.

Frigjørings- og veterandagen 8 mai 2022

Etter to år med digitale markeringer kunne Falstadsenteret endelig ønske velkommen til åpent arrangement for å markere frigjørings- og veterandagen 8. mai. Denne ble arrangert i samarbeid med Levanger kommune og Forsvaret. Dagen startet med utendørs fredsgudstjeneste ved Ekne menighet i atriets på Falstadsenteret. Minnemarkering i Falstadskogen ble åpnet ved tale av ordfører Anita Ravlo Sand, etterfulgt av tale ved helseminister Ingvild Kjerkol og ungdomsappell ved Oda Okkenhaug. Musikalsk innslag ved Julie Vikestad Olsen og allsang med Ekne Skolekorps, og kransnedleggelser ved Forsvaret, Falstadsenterets venner, Levanger kommune.

Etter minnemarkeringen i skogen var det avduking av en ny bronsemodell av Falstad fangeleir anno 1945 ved inngangen til Falstadsenteret. Modellen er utformet av Jensen & Skodvin Arkitekter AS på grunnlag av historiske fotografier, plantegninger og den digitale 3D-modellen i appen Falstad Digitale Rekonstruksjon.

Minnemarkering av unntakstilstanden og åpen dag ved Falstadsenteret.

I oktober 2022 var det 80 år siden Reichskommissar Josef Terboven innførte sivil unntakstilstand i Trondheim og deler av Sør-Trøndelag, hele Nord-Trøndelag og Grane herred i Nordland. Dette ble markert med minnearrangement i Falstadskogen 7. oktober og åpen dag med kunnskapsdeling på Falstadsenteret 8. oktober. Minnemarkeringen inneholdt taler og kransnedleggelser ved forsvarsminister Bjørn Arild Gram, fylkesordføreren i Nordland og representanter fra kommunene Grane, Vefsn, Vevelstad, Røros, Trondheim og Levanger. På åpen dag ga skuespillere fra Trøndelag teater og en rekke av Falstadsenterets ansatte faglige perspektiver på og innblikk i kilder til kunnskap om hendelsene 1942.



Falstadsenteret bidro også i markeringer ved Majavatn i regi av Grane kommune 3. og 6. september, og ved Trøndelag teater, som markerte 80-årsminnet med Gleditsch-konferansen 1. oktober.

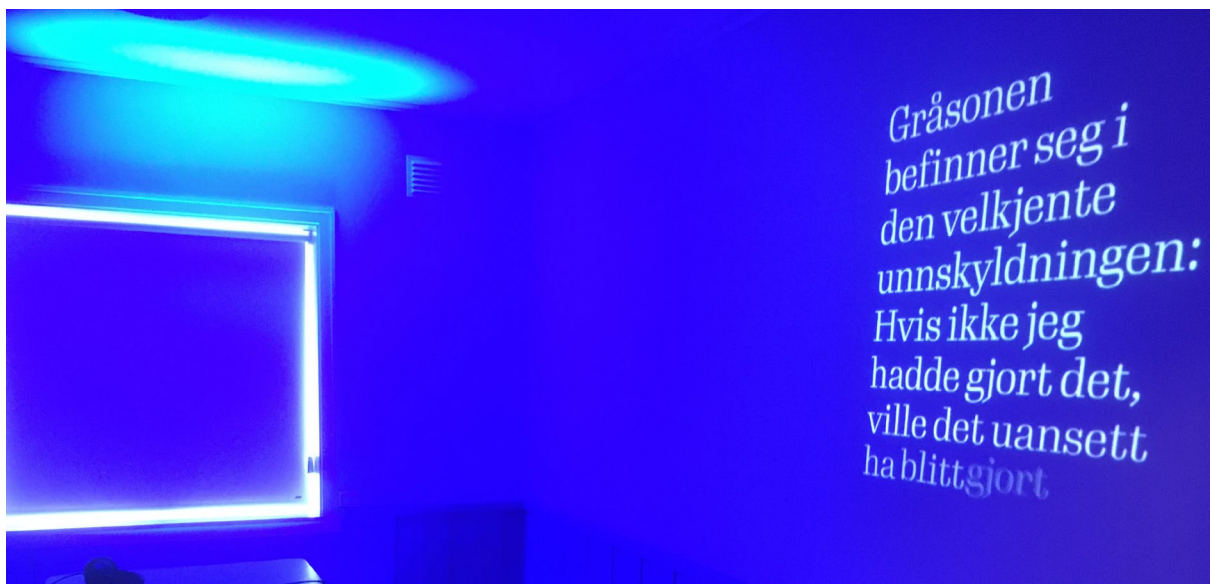
Utstillinger og guidede vandringer

Publikumsformidling på stedet Falstad er en sentral del av senterets virksomhet. Historisk materiale, kunst og ulike kulturuttrykk brukes aktivt og når et bredt publikum.

I 2022 har Falstadsenteret arbeidet med videreutvikling og aktiv bruk av utstillingen *Maktens ansikter* i kommandantboligen.

Den permanente utstillingen *Ansikt til ansikt* i hovedbygget har også vært åpen for publikum gjennom hele året. Studieutstillingen *Fortellinger om flukt* ble høsten 2022 flyttet fra hovedbygget til driftsbygget nord for parkeringsplassen, hvor den hovedsakelig vil benyttes i opplegg for elever på klassetur fra andre deler av landet.

Senteret har dessuten vist to kunstutstillinger som er utviklet gjennom to av de internasjonale samarbeidsprosjektene som senteret deltar i: Utstillingen *Perpetrator Perspectives* med fotokunstneren Jakob Ganslmeier og forfatteren Simon Stranger åpnet sommeren 2022 i kommandantboligen. Denne ble utviklet som ledd i det europeiske kultursamarbeidsprosjektet *Houses of Darkness*, med støtte fra Kreativt Europa og Fritt Ord. Fra september og ut året



ble utstillingen *Min fars historie* vist i hovedbygget, med verker av den tsjekkisk-finske maleren Petr Řehoř. Denne utstillingen ble til gjennom et EØS-prosjektet *My father's story*, og skal i løpet av 2023 også vises på Ørlandet kunstsenter, før den skal videre på turné i Tsjekkia.

Under sommersesongen har publikumstilbudet foruten utstillinger også inkludert to ulike vandringer med guide: «En kamp for menneskeverd» med utgangspunkt i historien til den jødiske fangen og tidsvitnet Julius Paltiel og «Falstads historie» om stedet Falstad gjennom de ulike periodene av hovedbygningens 100 år lange historie.

Vandreutstillinger

To av Falstadsenterets tidligere utstillinger har vært på vandring ved andre institusjoner i 2022:

Utstillingen *Bidrag*, som ble laget i samarbeid med forfatter og fotograf Kim Söderström i 2018, har vært vist på Bergen Festningsmuseum, Stiftelsen Espeland fangeleir og Lødingen bibliotek. Utstillingen presenterer historier og fotografier om nordmenn som har deltatt i internasjonale operasjoner i Forsvaret og som har vært utstasjonert i konfliktherjede områder som Korea, Gaza, Kongo, Libanon, Irak, Kosovo og Afghanistan. Veteranenes beretninger og vitnesbyrd strekker seg over 70 år – fra Tysklandsbrigaden til Afghanistan.

Utstillingen *Sovjetiske krigsfanger i Norge*, som ble laget på oppdrag fra Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet i 2010, har vært vist ved Leikvin museum og Rosvoll prestegård. Utstillingen forteller historien om de nærmere 100.000 sovjetiske krigsfangene og sivile tvangsarbeiderne som ble sendt til Norge under 2. verdenskrig.

Digital formidling og synlighet

I løpet av 2022 hadde Falstadsenterets hjemmeside 106 123 sidevisninger fordelt på 31 267 brukere. Land med de største besøkstallene på hjemmesiden er: Norge (26 925), USA (823), Sverige (591), Tyskland (362), Nederland (276), Storbritannia (250), Polen (241), Finland (173), Danmark (145), Frankrike (129).

Databasene og nettressursene fanger.no og krigsgraver.no holdes løpende oppdatert. Begge er oppgradert og videreutviklet for å sikre og øke brukervennligheten. I 2022 hadde Fanger.no 606 715 sidevisninger, fordelt på 69 184 brukere. Krigsgraver.no hadde 68 600 sidevisninger fordelt på 27 700 brukere.

Det er satt i gang arbeid med revitalisering av den nettbaserte læringsressursen grabowski.no, som del av prosjektet *Wrocław remembers*. Revitaliseringen har vært etterlyst av lærere etter at nettressursen ble utilgjengelig ved årsskiftet 2021/22, da det var bygget på det utdaterte programmet Flash.

Minnestedene Westerbork, Bergen-Belsen og Falstad har sammen utviklet en felles nettside for kultursamarbeidsprosjektet *Houses of Darkness* med digitale utgaver av prosjektets kunstverk, en chatbot og kreative oppgaver. Nettsiden housesofdarkness.eu ble offisielt lansert 17. februar 2023.

Det er lagt ned mye arbeid i å skape gode innlegg på Instagram og Facebook. Falstadsenterets Facebook-side har 4300 følgere ved årsskiftet 2022–23. Dette er en økning på omtrent 300 følgere fra 2021–22.

Falstadsenteret har ambisjoner om å videreutvikle den digitale rekonstruksjonen av fangeleiren anno 1945, blant annet for å tilpasse den bruk i undervisning. Utvikling av planer for dette arbeidet er påbegynt i 2022, og fortsetter i 2023.

Falstadsenteret har blitt omtalt i media 293 ganger i løpet av 2022, ifølge Retriever.



Arrangementer, kurs og seminarer 2022

27.01.2022

Minnemarkering,
Holocaustdagen

08.02.2022

Foredrag med Ulf Erik Torgersen,
Slaget om Narvik

28.02.2022

Dembra fagspesifikt kurs med
Kjellrun Hiis Hauge og Inger Elin Lilland,
«Kritisk blikk på tall i media»

21.03.2022

Dembra fagspesifikt kurs med
Hild Elisabeth Hoff, «Interkulturell kompetanse
gjennom lesing av skjønnlitteratur»

31.03.2022

Foredrag med Thorbjørn Jagland,
«Respekten for folkeretten»

05.04.2022

Boksamtale med Ella Marie Hætta Isaksen,
«Derfor må du vite at jeg er same»

08.04.2022

Åpent atelier og utstilling med
verker av Michael Branthwaite,
«Contemporary witness – Surrogations
and Passages»

08.05.2022

Minnemarkering,
frigjørings- og veterandagen

01.07.2022

Utstillingsåpning med verker av Jakob
Ganslmeier og Simon Stranger, «Houses of
Darkness: Perpetrator perspectives»

14.08.2022

Konsert med Thomas Brøndbo,
«Sanger om livet og kjærligheten»

17.08.2022

Panelsamtale med Oda Okkenhaug
og Harald Klungtveit og moderert av
Ingeborg Hjorth [på Arendalsuka],
«Høyreekstrem retorikk»

03.09.2022

Dembrakonferansen [digital],
«Demokrati og medborgerskap
- fra teori til skolepraksis»

07.09.2022

Filmvisning med UpNorth Film,
Nelly og Nadine

19.09.2022

Prosalong (NFFO) med
Marianne Nerland Soleim,
«Sin egen lykkes smed»



24.09.2022

Utstillingsåpning med verker av Petr Rehor,
«Min fars historie»

24.09.2022

Utendørs filmvisning, Krigsseileren

07.10.2022

Minnemarkering, 80 år siden
unntakstilstanden 1942

08.10.2022

Åpen dag,
80 år siden unntakstilstanden 1942

25.10.2022

Fagdag med kommuner i samarbeid med KUN,
«Antisemittisme og muslimhets»

30.10.2022

Foredrag med Kristoffer Eliassen Grini,
«Okkupasjonslandsskap i Trøndelag»

05.11.2022

Teateroppsetning ved Nordland Teater,
Kappe Land

15.11.2022

Lærerseminar i samarbeid med Polin
(15.-17.11), «Digital controversies
– Combating racist and anti-Semitic
fake news and hate speech on-line»

16.11.2022

Panelsamtale ved Levanger FK,
Falstadsenteret og Innherred
Næringsforum (Festiviteten Levanger),
«Human rights – on and off the pitch»

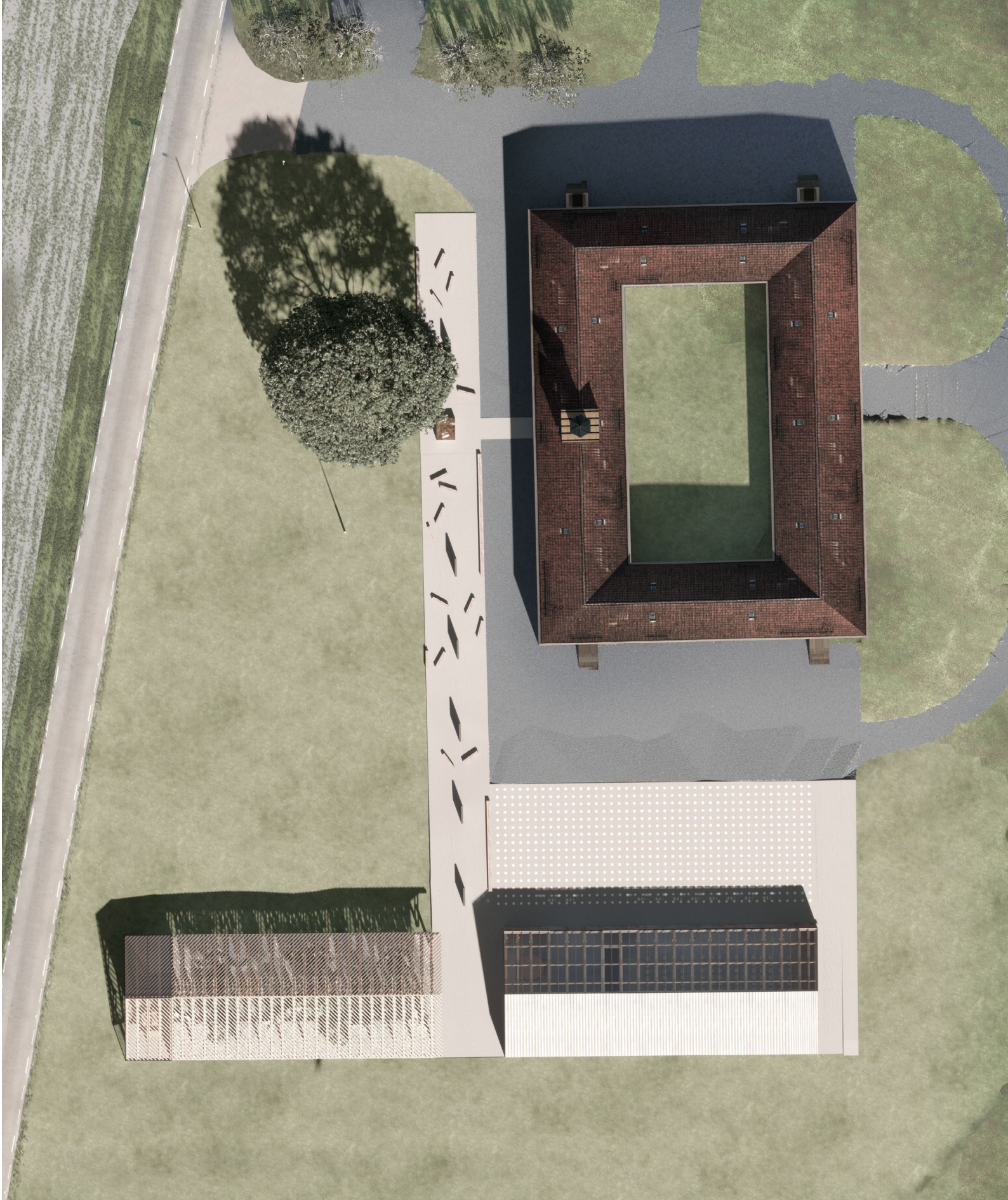
Lokaler og stedsutvikling

Lokalene i hovedbygget har i mange år fungert hensiktsmessig for Falstadsenterets virksomhet. Et stadig høyere aktivitetsnivå har imidlertid medført et økt behov både for vedlikehold og for omdisponering og utvidelse av arealene. Det er gjort flere endringer i 2022, for å tilpasse lokalene den økte mengden skoleklasser og andre besøkende, og for å sikre gode arbeidsforhold for de ansatte. I søndre fløy er tidligere bibliotek og seminarrom slått sammen til et nytt undervisningsrom, og biblioteket er flyttet ut i det tidligere utstillingsarealet, som nå tjener som vrimleareal med flere funksjoner. Antallet kontorplasser er også økt.

Videre utvikling av uteområdet har vært en prioritert oppgave i 2022. På frigjøringsdagen 8. mai ble det første elementet i arkitektene Jensen & Skodvins forslag for uteområdet realisert, med avduking av en bronsemodell av fangeleiren anno 1945 foran hovedinngangen til murbygget. En prøve på den planlagte gjerdeinstallasjonen ble også oppført, for å kunne vurdere virkningen av materialvalg og dimensjoner. På bakgrunn av tilbakemeldinger

både fra ansatte og besøkende, besluttet styret høsten 2022 å skrinlegge denne delen av prosjektet helt og holdent. Ressursene vil i stedet kanaliseres inn i arbeidet med ett eller to flerbruksbygg på tomtene til de to fangebrakkene sør for murbygget.

Den økte romkapasiteten som kom med åpningen av kommandantboligen i 2020 og istandsettelsen av driftsbygningen nord for parkeringsplassen i 2021, har vært av stor verdi i møte med den økte tilstrømmingen av besøkende skoleklasser. Falstadsenteret opplever likevel et sterkt behov for ytterligere arealer, og særlig for en sal med større publikumskapasitet enn rommene som er tilgjengelige per i dag, og som kan egne seg for større arrangement, kurs og konferanser. Realisering av nybygg vil derfor være en prioritert oppgave i årene framover. Plan for dette vil i 2023 utvikles i samråd med Jensen & Skodvin AS, Statsbygg og antikvariske myndigheter.



Falstadsenteret Drift SA

For driftsselskapet startet 2022 forsiktig med et par måneders nedstenging. I denne perioden ble det lagt vekt på arbeid med prosjektet *Opplev Ekne* i samarbeid med andre reiselivsaktører i nærområdet, og med kartlegging av leverandører og bruk av lokal mat. Ut over året steg optimismen i takt med at det kom stadig flere bestillinger. Selskapet har i 2022 et positivt driftsresultat på 117 565 kr av en omsetning på 4 901 892 kr.

Driftsselskapet har i løpet av året tatt imot 1984 elever som er kommet gjennom organiserte klasseseturer fra andre deler av landet, en del på dagsbesøk og mange over flere dager med overnatting på Falstadsenteret. Dette er resultat av et langsiktig og målrettet arbeid med konseptet Klasseseturer med mening, hvor driftsselskapet, i samarbeid med stiftelsens pedagoger, har utviklet egne program som inkluderer sosiale aktiviteter og undervisning om fangehistorie og holocaust. Satsningen har dessuten handlet om å forsterke samarbeidet med de etablerte aktørene (Hvite busser og Aktive fredsreiser), samt gjennomføre

markedsanalyser og styrke markedsføringen av tilbudet. Tilbakemeldinger viser at dette er et tilbud som mange opplever som et svært godt alternativ til klasseseturer der minnesteder på kontinentet er reisemål.

Driftsselskapet har også opplevd økt pågang på kurs- og konferansesiden. Etter pandemien har stiftelsen gjenopptatt sin aktivitet med flere konferanser og seminarer som var satt på vent i 2020 og 2021. Også andre aktører har i økende grad benyttet Falstadsenteret til kurs og konferanser, og gjerne med introduksjoner eller omvisninger på senteret som del av sine program.

Den generelle økonomiske situasjonen har gitt økte kostnader for driftsselskapet. Dette er hensynsført i prisingen av selskapets tilbud. Med et overskudd i 2022 vurderes grunnlaget for videre drift som solid.

9

Økonomi

Stiftelsen Falstadsenterets økonomi er stødig og forutsigbar.

Falstadsenteret fikk i 2022 et tilskudd på 25 776 000 kr over Kunnskapsdepartementets budsjett. Dette inkluderer en økning fra tidligere på 1,4 mill kr til styrking av undervisningen ved senteret.

Senteret hadde høy aktivitet i 2022, med en omsetning på 33,1 mill kr. Av dette utgjør 5,3 mill kr ekstern finansiering på ulike prosjekter.

Regnskapet for 2022 viser et overskudd på 183 267 kr og en egenkapital på 3 543 028 kr. Stiftelsens grunnkapital utgjør 429 000 kr.

Styret vurderer det som at årsregnskapet gir et korrekt bilde av stiftelsens eiendeler, gjeld og resultat, og at forutsetningene for videre drift er til stede.

Falstadsenteret planlegger et høyt aktivitetsnivå også i 2023, i henhold til gjeldende strategiplan. Særlig fokus vil det være på videreutvikling av Falstad minnelandskap med mulig nytt flerbruksbygg.

Oppgavene videre

Styret vil i 2022 videreføre og utvikle Falstadsenteret i henhold til stiftelsens mandat og i henhold til vedtatt strategiplan 2021–2030, Plan for forskning og utvikling samt Pedagogisk plattform. I tillegg til løpende aktiviteter knyttet til undervisning, formidling, dokumentasjon og forskning, vil følgende være prioriterte oppgaver i 2023:

- Finansiere og detaljprosjektene nytt flerbruksbygg.
- Styrke grunnfinansieringen fra stat, fylke og kommune.
- Utvikle konsept for ny hovedutstilling som skal ferdigstilles til 20-årsjubileum i 2026.
- Utarbeide en ny plan for undervisning og pedagogisk utvikling som videreutvikler vår pedagogiske plattform, særlig for å øke fokuset på forskning og publisering i tilknytning til det didaktiske arbeidet ved senteret.
- Utarbeide en plan for bruk av kunst i Falstadsenterets utviklings- og formidlingsarbeid.
- Opprettholde og videreutvikle senterets nasjonale posisjon, blant annet gjennom styrket samarbeid med de nasjonale freds- og menneskerettighetssentrene og deltakelse i nasjonale og internasjonale nettverk.
- Videreutvikle senterets eksternfinansierte virksomhet i forsknings- og utviklingsprosjekter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom nettverksarbeid og samarbeid med kollegaer ved søsterinstitusjoner og i UH-sektoren.
- Styrke senterets tilbud rettet mot studenter og profesjonsutdanninger.
- Videreutvikle digitale læringsressurser og databaser for kunnskapsdeling.
- Styrke satsningen på Klasseturer med mening for skoler fra hele landet, i samarbeid med Falstadsenteret Drift SA.

11

Årsregnskap 2022

Organisasjonsnr. 982912393

Utarbeidet av:

Falstads Regnskapsservice AS
Godkjent regnskapsselskap
Kirkegata 75A
7600 LEVANGER
Organisasjonsnr. 961395305

Resultatregnskap

	Note	2022	2021
DRIFTSINNETEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
Driftsinntekter			
Billettinntekter, salg, seminaravg - avg fritt		1 761 775	1 087 897
Offentlig tilskudd til drift	1	26 076 000	25 019 000
Andre tilskudd og inntekter, prosjekttinntekter		5 263 948	3 745 704
Sum driftsinntekter		33 101 723	29 852 600
Driftskostnader			
Varekostnad		959 671	353 733
Lønnskostnad	2	16 761 012	14 320 171
Avskrivning på varige driftsmidler		678 337	723 054
Nedskrivning på varige driftsmidler		376 432	0
Husleiekostnad		5 172 729	7 927 166
Annen driftskostnad		9 000 735	6 626 471
Sum driftskostnader		32 948 916	29 950 594
DRIFTSRESULTAT		152 806	(97 994)
FINANSINNETEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Finansinntekter			
Annen renteinntekt		47 280	18 739
Annen finansinntekt		12 261	907
Sum finansinntekter		59 540	19 646
Finanskostnader			
Annen rentekostnad		9 299	23 134
Annen finanskostnad		19 780	14 438
Sum finanskostnader		29 079	37 572
NETTO FINANSPOSTER		30 461	(17 926)
RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD		183 267	(115 920)
Skattekostnad		0	0
ÅRSRESULTAT		183 267	(115 920)
OVERF. OG DISPONERINGER			
Overføringer annen egenkapital		183 267	(115 920)
SUM OVERF. OG DISP.		183 267	(115 920)

Balanse pr. 31.12.2022

	Note	31.12.2022	31.12.2021
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontorm.	3	977 559	1 839 019
Sum varige driftsmidler		977 559	1 839 019
Finansielle anleggsmidler			
Andre langsiktige fordringer	4	1 100 000	100 000
Sum finansielle anleggsmidler		1 100 000	100 000
SUM ANLEGGSMIDLER		2 077 559	1 939 019
OMLØPSMIDLER			
Varer		240 056	476 102
Fordringer			
Kundefordringer	5	271 041	208 209
Andre kortsiktige fordringer		7 844 375	5 729 105
Mellomregning Falstadsenteret Drift SA		1 538 309	1 931 030
Sum fordringer		9 653 726	7 868 344
Bankinnskudd, kontanter o.l.	6	666 640	2 119 762
SUM OMLØPSMIDLER		10 560 422	10 464 208
SUM EIENDELER		12 637 981	12 403 228

Balanse pr. 31.12.2022

	Note	31.12.2022	31.12.2021
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital	7	429 000	429 000
Sum innskutt egenkapital		429 000	429 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	8	3 114 028	2 930 761
Sum opptjent egenkapital		3 114 028	2 930 761
SUM EGENKAPITAL		3 543 028	3 359 761
GJELD			
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		3 299 173	1 769 282
Skyldig offentlige avgifter		519 871	703 896
Annen kortsiktig gjeld	9	5 275 908	6 570 288
SUM KORTSIKTIG GJELD		9 094 953	9 043 466
SUM GJELD		9 094 953	9 043 466
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		12 637 981	12 403 228

Levanger den 21. april 2023



Øystein Kåre Djupedal
styreleder



Torunn Elise Klemp
nestleder



Ingvid Hagen Kjørholt
styremedlem



Claudia Sabine Lenz
styremedlem



Lars Kirkhusmo Pharo
styremedlem



Stig Tore Laugen
styremedlem



Gerd Janne Kristoffersen
styremedlem



Øyvind Skogvold
daglig leder

Noter 2022

Regnskapsprinsipper:

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998. Regnskapsprinsippene beskrives nedenfor.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig lån balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Enkelte poster er vurdert etter andre prinsipper og redegjøres for nedenfor.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringer. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Offentlige tilskudd og prosjektkostnader

Mottatte driftstilskudd periodiseres sammen med de kostnader tilskuddet er ment å dekke.

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer/tjenester skjer på leveringstidspunktet, i tråd med opptjeningsprinsippet.

Noter 2022

Note 1 - Offentlige tilskudd/Annen driftsinntekt inntektført i 2022

	2022	2021
Statstilskudd, kap 225 post 71	25 071 000	24 179 000
Trøndelag fylkeskommune	708 000	690 000
Kommunale tilskudd	200 000	150 000
Koronakompensasjon fra Levanger Kommune	97 000	0
Sum offentlige tilskudd til drift	26 076 000	25 019 000
Kulturdepartementet- Krigsgravstjenesten	489 000	629 000
Kommandantbolig - hovedprosjekt	567 550	132 450
Polin 2019 - 2024	332 317	624 154
Prosjekt skolehjemshistorie	594 000	193 000
Kulturrådet - Det mediterte minnestedet	0	397 015
Dembra	920 000	840 106
Kompetanse Norge - Norsk Fangeregister	90 858	342 918
LETY	144 801	0
House of Darkness	835 982	0
Democratic Heritage	414 748	0
Wroclaw Norway grants	329 673	0
Post Bellum, Tsjekkia	111 885	0
Studieutstilling 2022	200 000	0
Bialystok	202 543	0
Diverse mindre tilskudd / periodiseringer tilskudd	360 591	898 755
Periodiseringer iht sammenstilling mellom tilskudd og gjennomføring	-330 000	-311 694
Mindre tilskudd knyttet til prosjekt	5 263 948	3 745 704
Billettinntekter, salg, seminaravgift, andre inntekter	1 761 775	1 087 897
Sum	33 101 723	29 852 600

Noter 2022

Note 2 - Lønnskostnad, antall ansatte, godtgjørelser, lån til ansatte mm.

	I år	I fjor
Lønn	12 349 549	10 831 631
Arbeidsgiveravgift	1 964 389	1 723 943
Pensjonskostnader	1 445 488	1 287 958
Andre lønnsrelaterte ytelser	1 001 586	476 639
Totalt	16 761 012	14 320 171
Gjennomsnittlig antall årsverk	17	17

Obligatorisk tjenestepensjon

Foretaket er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning for selskapets ansatte jfr. lov om obligatorisk tjenestepensjon. Foretaket har etablert en tjenestepensjonsordning som tilfredsstiller kravene i loven.

Pensjonsordningen er en tilskuddsbasert ordning. Premiennbetalingene til denne ordningen kostnadsføres løpende. Det blir derfor ingen balanseføring for denne pensjonsordningen.

Ytelser til ledende personer og revisor

	Lønn	Pensjons- forpliktelse	Annen godtgjørelse	Sum
Daglig leder	1 149 160	145 180	12 440	1 306 780
Styremedlemmer	210 000			210 000

Honorar til revisor består av:

Revisjon	79 000
Attestasjonsoppgaver	47 850
Samlet honorar til revisor	126 850

Note 3 - Varige driftsmidler

	Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontorm.
Anskaffelseskost pr. 1/1	3 351 430
+ Tilgang	578 498
Anskaffelseskost pr. 31/12	3 929 928
Akk. av/nedskr. pr 1/1	1 897 600
+ Ordinære avskrivninger	678 337
+ Ekstraord nedskrivninger	376 432
Akk. av/nedskr. pr. 31/12	2 952 369
Balanseført verdi pr 31/12	977 559
Prosentats for ord. avskr.	17-33

Noter 2022

Note 4 - Datterselskap

Selskapets datterselskap Falstadsenteret Drift SA er ikke konsolidert i konsernregnskap, i samsvar med Regnskapslovens § 3-2.

Hovedtall fra siste regnskapsår er foreløpige tall:

	2022	2021	2020
Driftsinntekter	4 948 648	3 377 361	1 593 346
Årsresultat	113 503	(226 509)	(312 279)
Eiendeler	2 810 535	1 873 964	1 311 576
Gjeld	2 072 194	2 249 126	1 460 228
Egenkapital	738 341	(375 162)	(148 652)
Mellomværende med datter	1 538 309	1 931 030	1 114 282

Note 5 - Kundefordringer og andre fordringer - kreditorer

Stiftelsen har avsatt kr. 50 000,- som en sikkerhetsavsetning på kundefordringer.

Til gode tilskudd	5 161 387
Forskuddsbetalt husleie	1 394 386
Forskuddsbetalte kostnader i prosjekt	
Diverse periodiseringer	868 410
Til gode merverdiavgift	750 192
Sum kortsiktige fordringer	8 174 375

Note 6 - Bankinnskudd, kontanter o.l.

Skattetrekkinnskudd utgjør pr 31.12. i år kr 428 815 og utgjorde pr 31.12. i fjor kr 439 019.

Note 7 - Grunnkapital

Innskutt egenkapital pr. 31.12.22 består av:

	Bokført
Registrert grunnkapital på stiftelsesmøte 21.08.00.	254 000
Senere vedtatte kapitalutvidelser pr. 31.12.04	125 000
Sum grunnkapital godkjent av rådsmøtet	379 000
Kapitalutvidelse vedtatt i rådsmøtet 13.04.05	50 000
Sum innskutt egenkapital pr. 31.12.22	429 000

Noter 2022

Note 8 - Egenkapital

	Grunnkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 1.1.	429 000	2 930 761	3 359 761
Tilført fra årsresultat		183 267	183 267
Pr 31.12.	429 000	3 114 028	3 543 028

Note 9 - Annen kortsiktig gjeld

Periodiserte tilskudd	3 639 757
Påløpte feriepenger	1 283 113
Påløpt arbeidsgiveravgift av feriepenger	180 919
Diverse periodiserte kostnader	172 120
Annen kortsiktig gjeld	5 275 909

Kjenn din historie